

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Küreselleşen ekonomi ve küresel ekonomik kriz: Dünya Bankası ve IMF politikaları

İstanbul, 5 Ekim 2009

Çerçeve

- Küreselleşme sürecinin neresindeyiz?
 - IMF ve Dünya Bankası'nda ne oluyor?
 - Küreselleşme buradan nereye gider?
- İlk küresel krizin neresindeyiz?
 - Kriz Türkiye'yi nasıl etkiliyor?
 - En çok kimler etkileniyor?
- Ne yapmak gerekiyor?
 - Geçiş dönemi ve orta vadeli bakış açısı
- Sonuçlar

IMF ve Dünya Bankası nedir?

- DPT de oradan geldi, mali kural da.
- Küresel iktisadi sistemin istikrarlı işleyişinden sorumlu kurumlar-(Alete kızılır mı?)
- Kriz dersleri
 - ➔ Ders 1: IMF küresel kriz sırasında yangının söndürülmesi operasyonunda başarılı oldu.
 - ➔ Ders 2: Küresel kurumlar ABD mali sistemindeki düzenleme serbestliği ve küresel iktisadi dengesizlikler konusunda son derece başarısız oldular
- Neden böyle oldu?
 - Yönetişim problemi: Küçük ülkeleri disipline etmek kolayken, büyükler IMF ve DB'yi ve de DTÖ'yü dinlemiyor.

IMF ve DB bu aralar değişiyor?

- IMF'in ülkelere kullandığı kredi miktarı 2007'de 1 milyar ABD dolarından, 2009'da 185 milyar dolara yükseldi
- IMF özel fon akımlarındaki azalmayı ikame etmeye çalışıyor
 - ➔ Amaç fonksiyonunda artık sadece mali disiplin yok
 - Küçülmenin sınırlandırılması öncelikli
 - ➔ Sosyal politikalar öncelik kazandı
 - ➔ IMF şartnamesi eskisi gibi değil
 - ➔ Kaynak ve ön ödeme miktarı artırıldı
 - ➔ Doğrudan bütçe finansmanı norm oldu
 - ➔ Yerelleşme önem kazandı

Küreselleşme neden hep sancılıdır?

- Küreselleşme statükonun bozulması ve yeniden yapılanma demektir.
- Küreselleşme süreci yönetilebilir.
- Küreselleşme korkusunun kaynağı beceri uyumsuzluğudur.
 - ➔ Rekabet artar, ticaret kolaylaşır; her ülkede kazananlar ve kaybedenler ortaya çıkar
 - ➔ Ama kaybedenleri sisteme entegre etme kapasitesi ülkeden ülkeye değişiklik gösterir...
 - Eğitim şart (!)
 - Kamu kaynaklarından finanse edilen eğitim. (ama bu ortamda nasıl?)

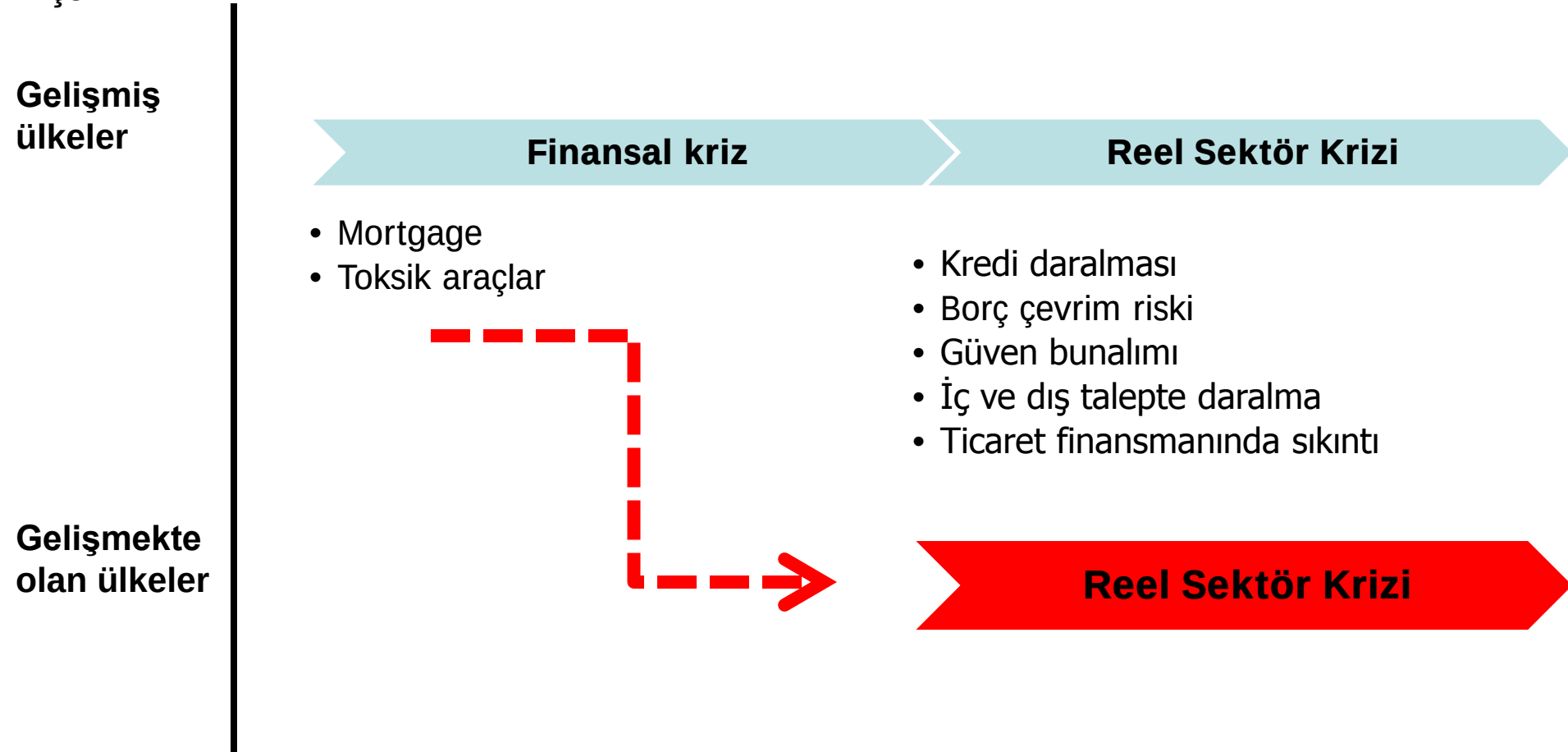
Nasıl bir küreselleşme süreci?

- Küresel ekonomiye iki tarz intibak
 - Kontrollü ve kontrolsüz intibak
- Küreselleşme süreci artık bir tek “onlar” tarafından yönetilebilir olmaktan çıktı.
 - Artık intibakı tamamlamış partnerler gerekiyor
- Bu yüzden artık G-20 var
 - Bundan sonrasında ne olacağı için zemin
- Peki, merkezdekiler samimi mi?
 - Saatlerce IMF’de yeni oy oranlarının ayrıntılı tartışılması?
 - Kriz küresel dengesizliklerden değil merkezdeki düzenleme boşluklarından?

Küresel krizin neresindeyiz?

İlk perdenin sonuna yaklaşıyoruz...

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kanallar farklılaşsa da sonuç aynı: reel sektör krizi ve artan işsizlik

Bu kriz nasıl daha farklı?

Gösterge	1994	2001	2009
Kur			
Faiz			
Enflasyon			

Gösterge	1994	2001	2009
Üretim/büyüme			
İşsizlik			
İhracat			

Tespit: Kriz değil durgunluk

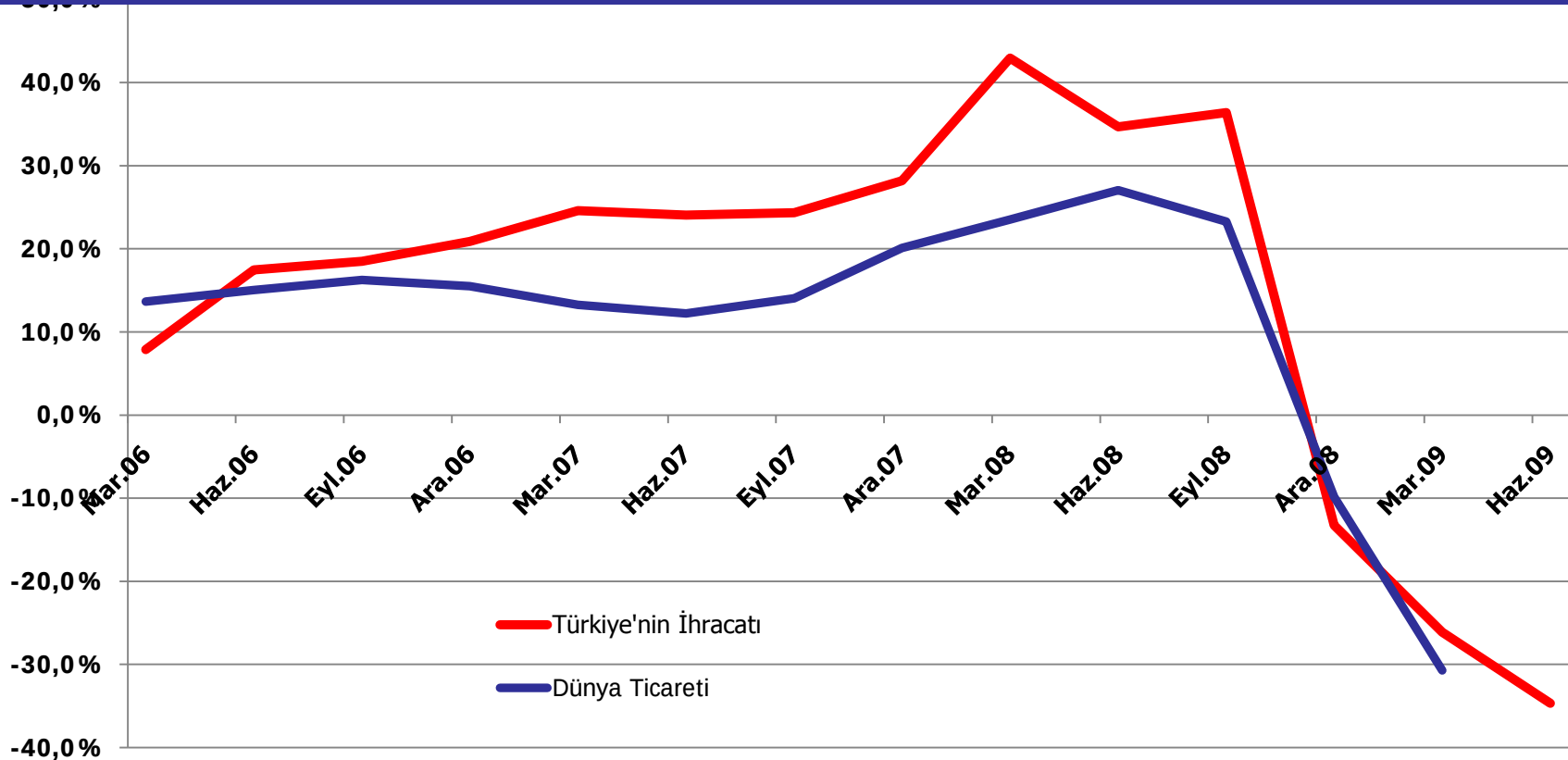
- Türkiye bir duraklama dönemine hazır olmak zorunda, ama hazır değil.
- Resesyonla nasıl mücadele edilmesi gerektiği bilinmiyor. Teşhis doğru konulamıyor.
- Eski analiz çerçevesi anlamını yitirdi
- Gelen fırtınayı açık denizde, pusulasız karşıladık, şimdi sonuçlarına katlanıyoruz

Türkiye'yi hangi kanallardan etkileniyor?

- Dış ticaret
- Dış krediler
- İç krediler
- Güven

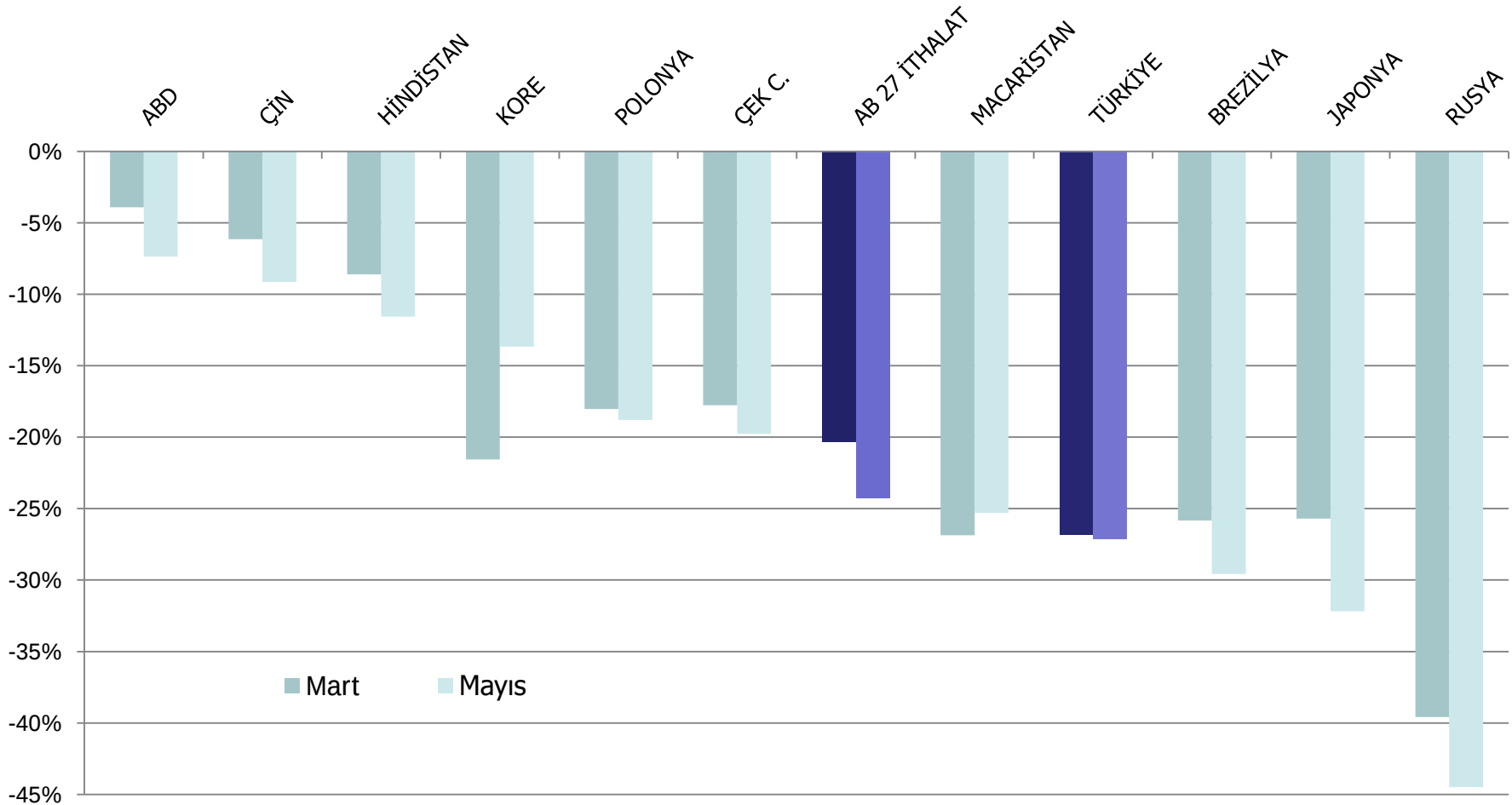
Dış ticaretteki daralma

Dünya ticaretinin ve Türkiye'nin ihracatının (12-aylık) bir önceki yılın aynı dönemine göre değişimi, %

İhracatta pazar kayıpları kalıcı olabilir

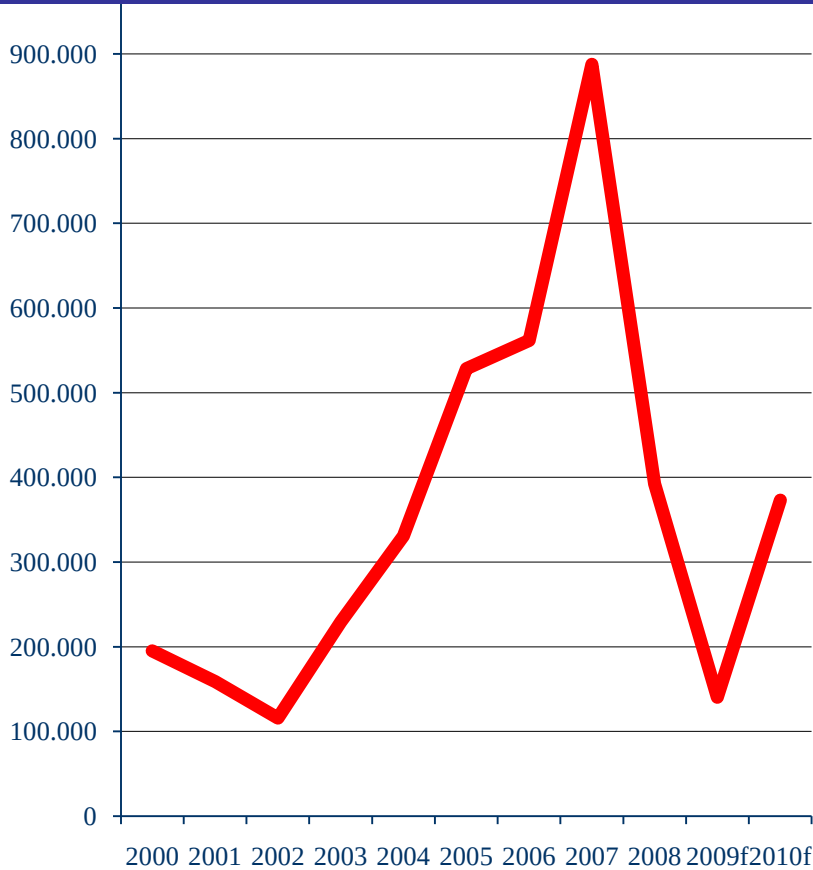
AB pazarına seçilmiş ülkelerin ihracat değişimi (Yıllık, 3 aylık kayan pencere)

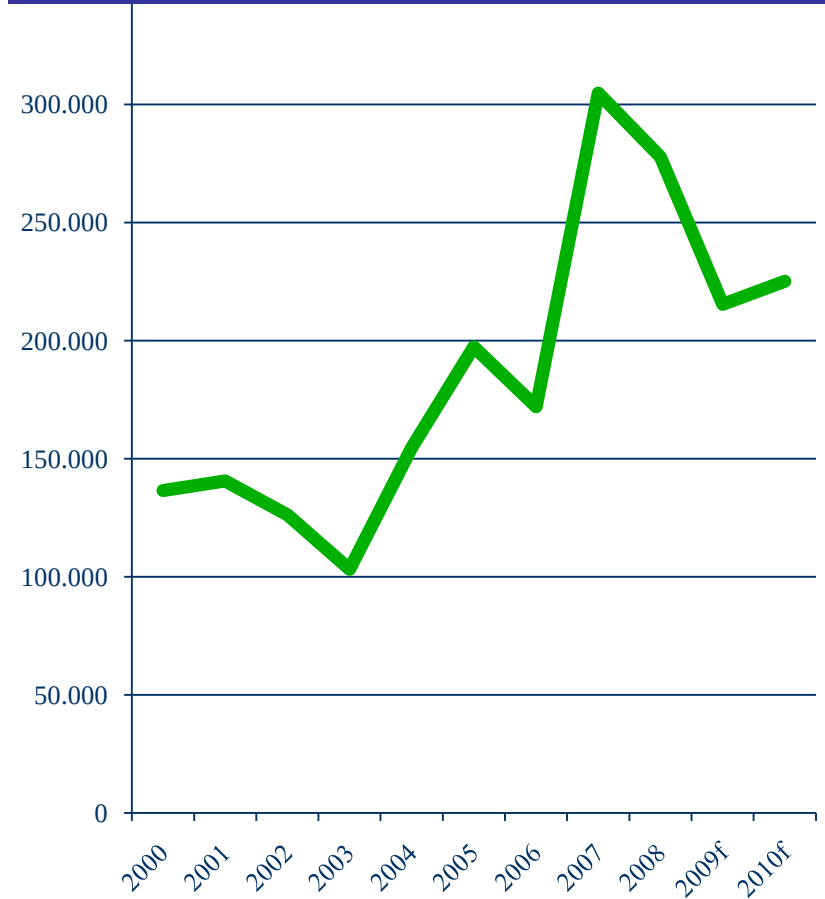
Kaynak: EUROSTAT

Dış kredi kanalındaki durum

Gelişmekte olan piyasaların çektiği özel fon miktarı (milyon USD)

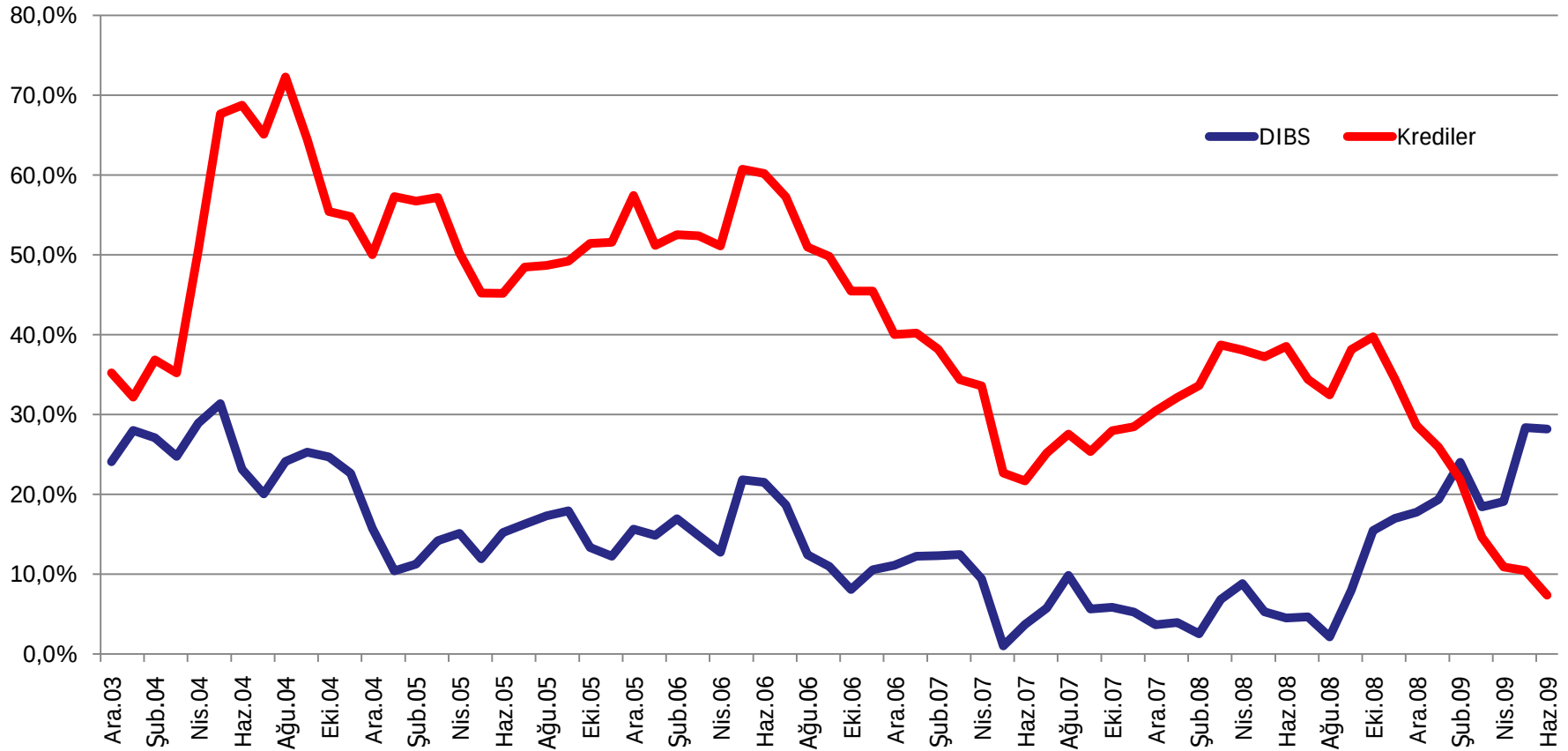

Gelişmekte olan piyasaların çektiği doğrudan yabancı yatırımlar (milyon USD)

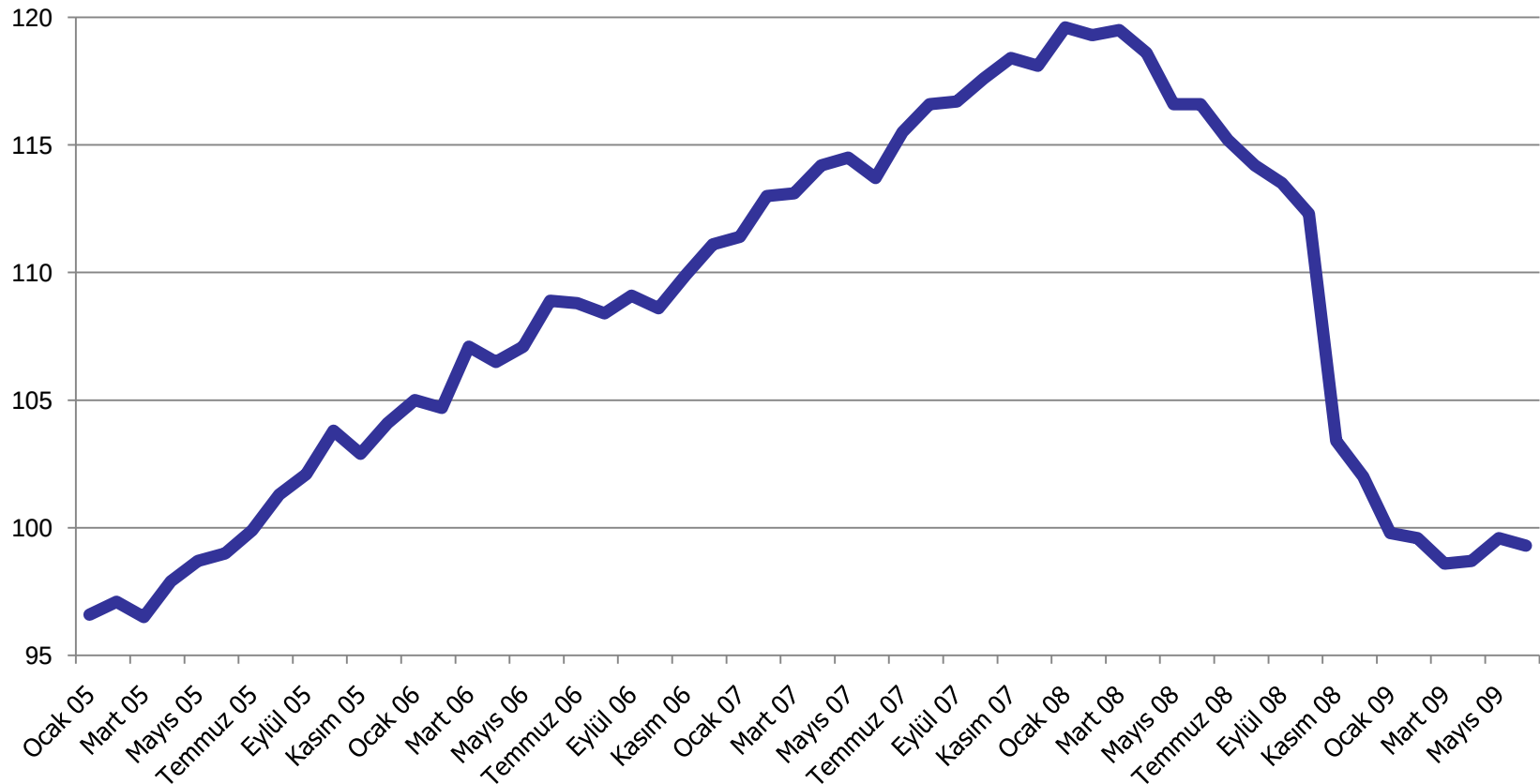
İç krediler, kamunun artan borçlanma ihtiyacından dolayı daralıyor

Banka aktifleri içinde DİBS ve kredi stokunun yıllık artış hızı

Sanayi üretiminde toparlanma başlamadı

Sanayi Üretim Endeksi (Çalışma Günü ve Mevsimsellikten Arındırılmış), 2005-09

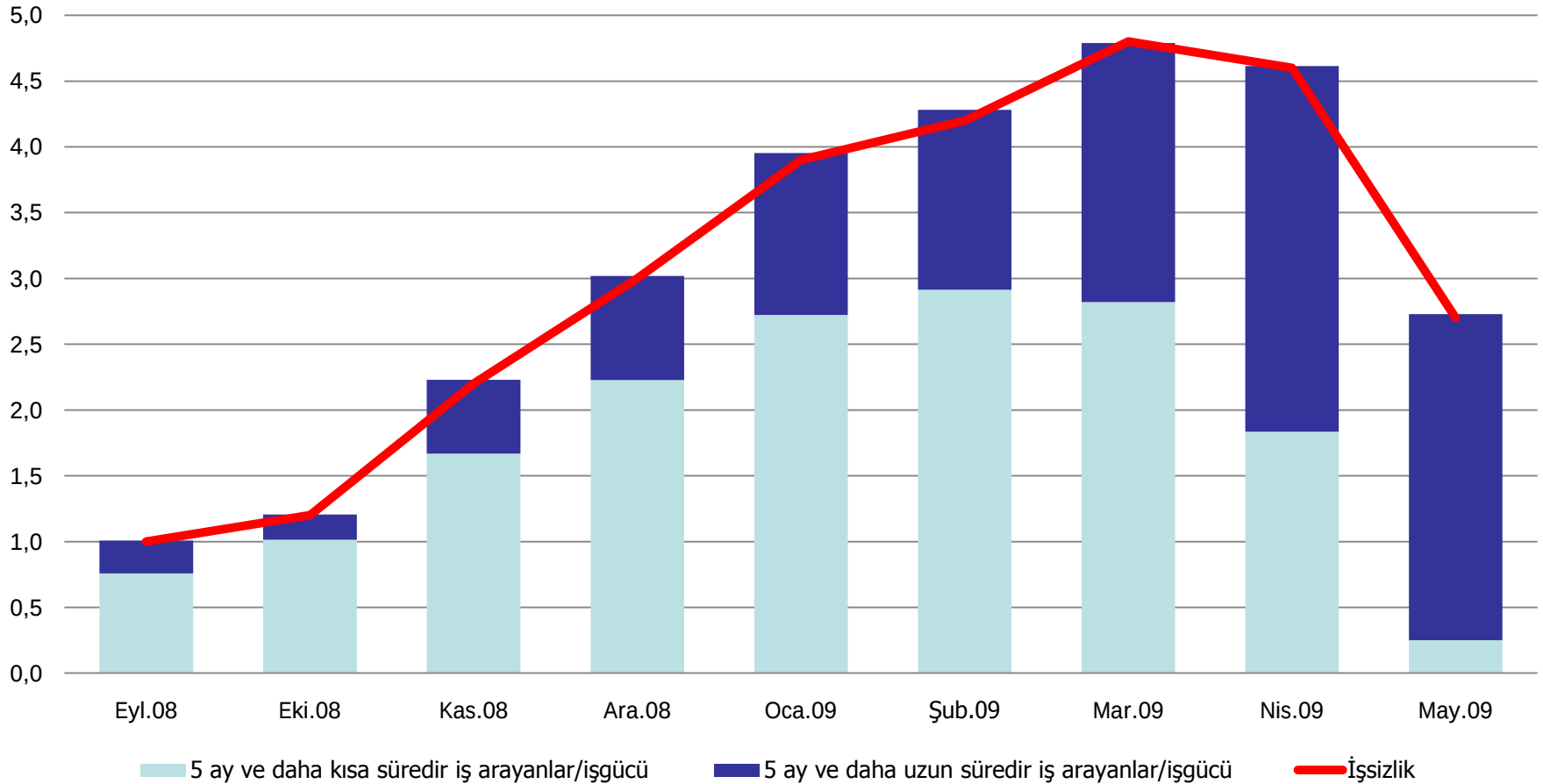

İki sonuç:

- İşsizlik artıyor
 - Özellikle gençler arasındaki işsizlik kaygı verici
 - Mesleksizlik problemi
- Bütçe hızla bozuluyor
 - Gelirler azalıyor
 - Bozulan SGK yapısı
 - Artan sağlık harcamaları
 - Anlamsız belediye harcamaları
- TESPİT: Bütçedeki bozulma, kısa vadede önlem almayı zorlaştırıyor

İşsizlikte artış devam ediyor

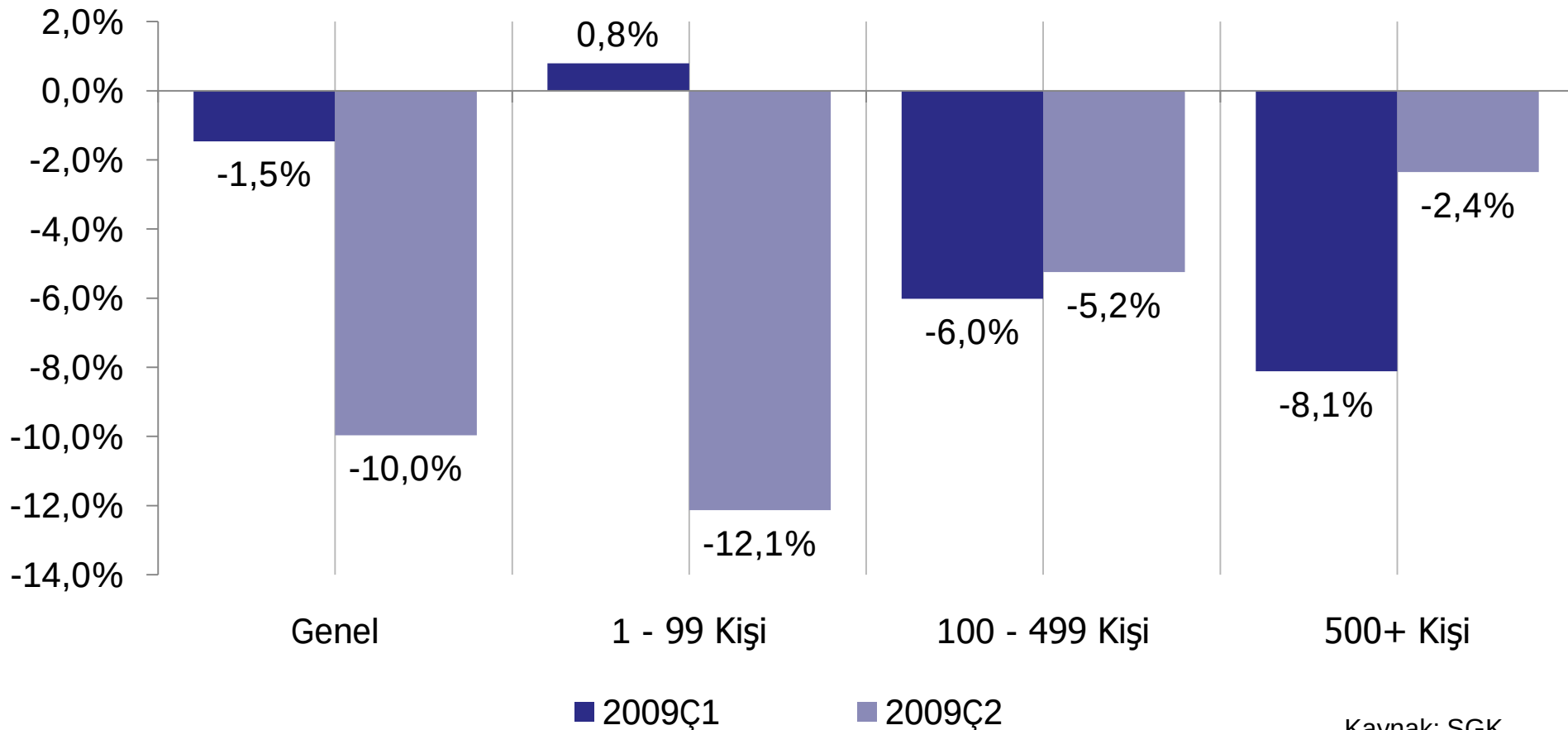
İş arama sürelerine göre işsizlik oranlarının yıllık değişimi (%)

Kaynak: TÜİK

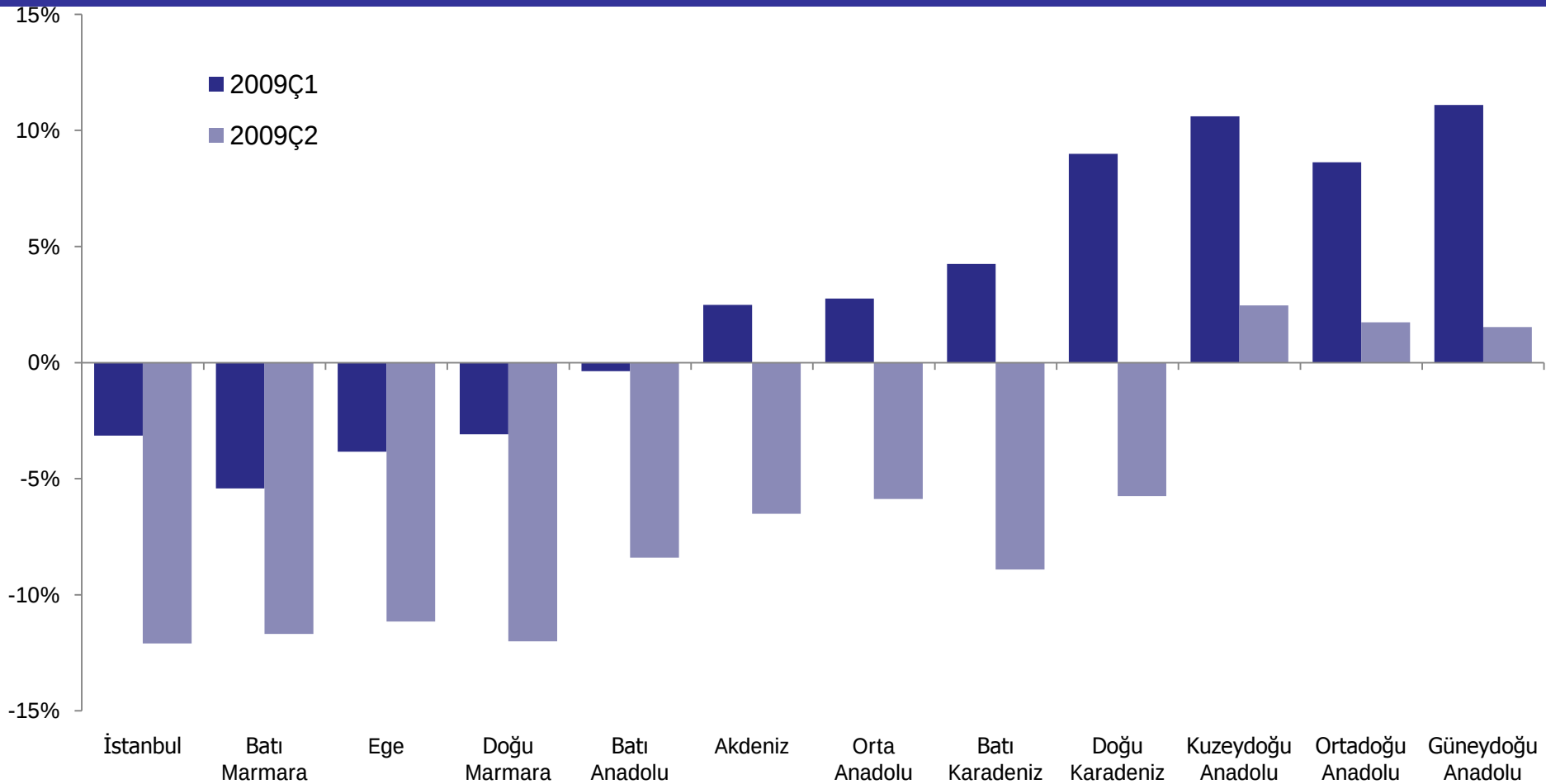
İstihdam kayıpları büyük şirketlerde azalırken küçük şirketlerde hızlandı

İşletme büyüklüklerine göre yıllık kayıtlı istihdam değişimi (Mayıs 2009, %)

İşsizlik bölgelerde farklı hissediliyor

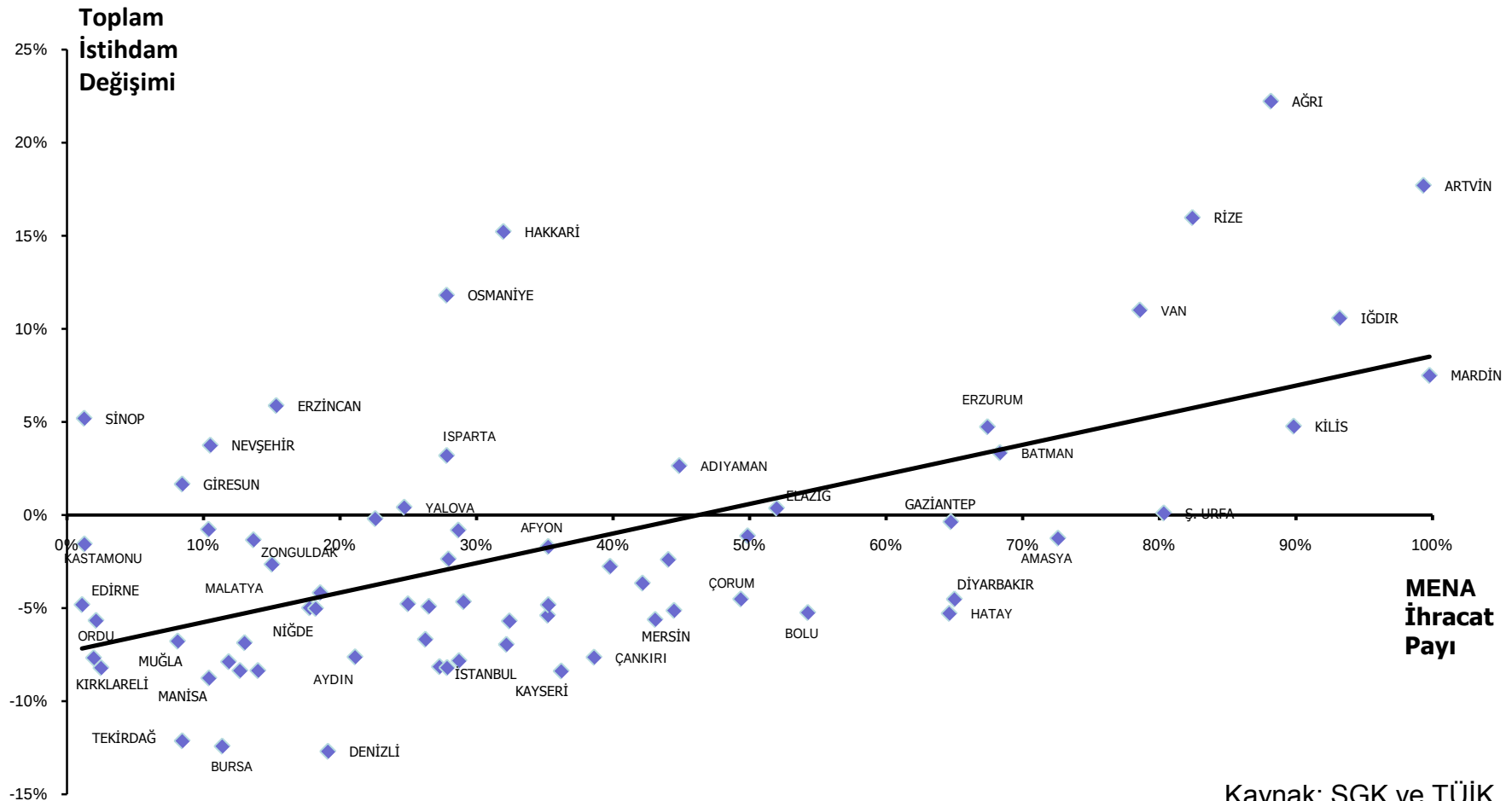
Bölgesel bazda yıllık kayıtlı istihdam değişimi (Mayıs 2009, %)

Kaynak: SGK

MENA bölgesine ihracat yapan iller işsizliğin önüne geçebiliyor

İlin toplam istihdamındaki değişim ve MENA bölgesine ihracatının payı, 2009 ilk 6 ay

Kaynak: SGK ve TÜİK

Bütçedeki bozulma kaygı verici

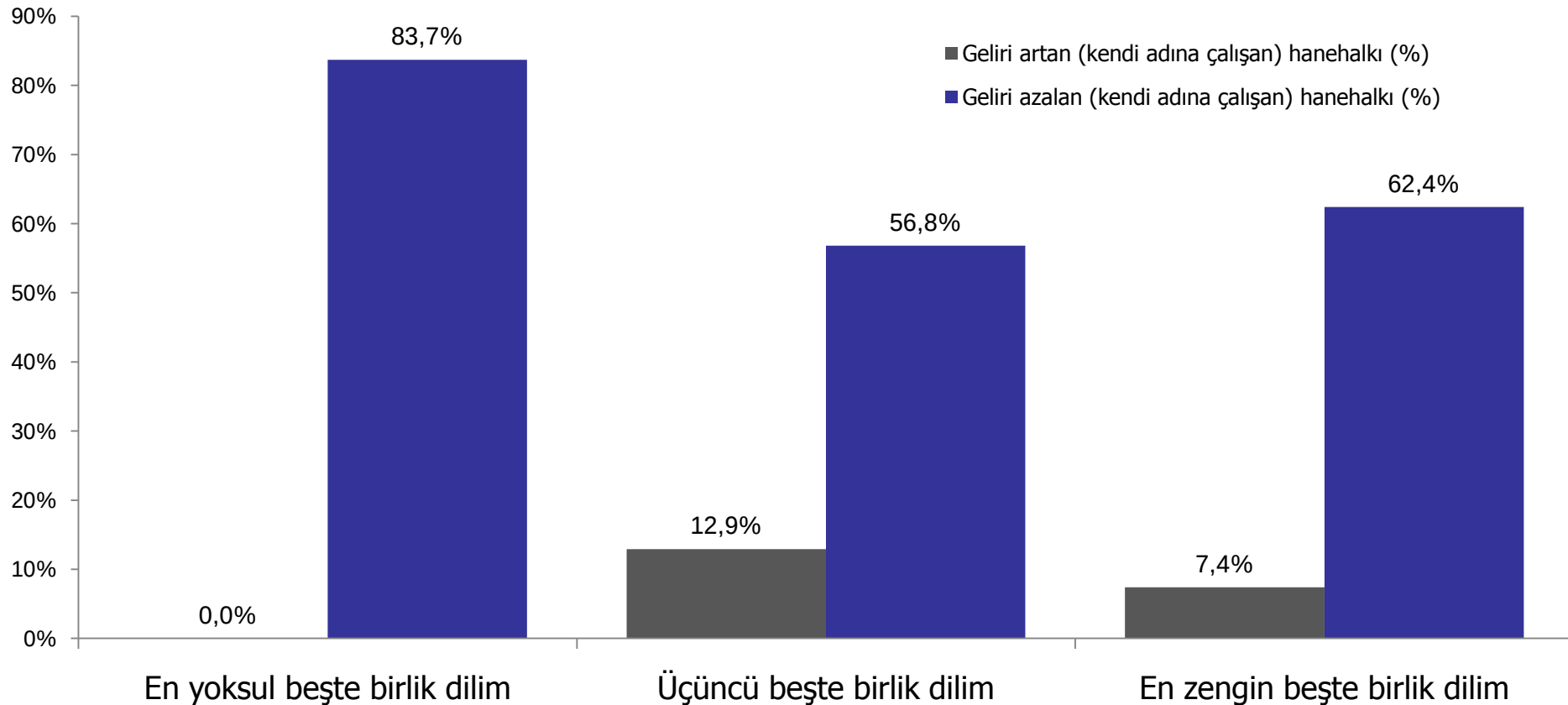
- Bütçe 2009'un ilk 6 ayında 23 milyar TL açık verdi
- Vergi kompozisyonumuzdan dolayı bütçe gelirleri hızla daraldı
- Harcamalarda ise SGK'ya transferler açığı derinleştiriyor
- Borç çevirme oranı %77 hedefine rağmen yıl başından beri %100'ün üzerinde seyrediyor
- Önümüzdeki aylarda bu oranın daha da artması kaçınılmaz

TEPAV, Dünya Bankası ve UNICEF refah izleme anketi

- 2102 hanehalkına anket yapıldı
- Beş büyük kent:
 - ➔ Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Kocaeli
- Anket kapsamı
 - ➔ Hanehalkı özellikleri, işgücü, tüketim, eğitim, sağlık, küçük yaştaki çocuklar, krizle başa çıkma yöntemleri

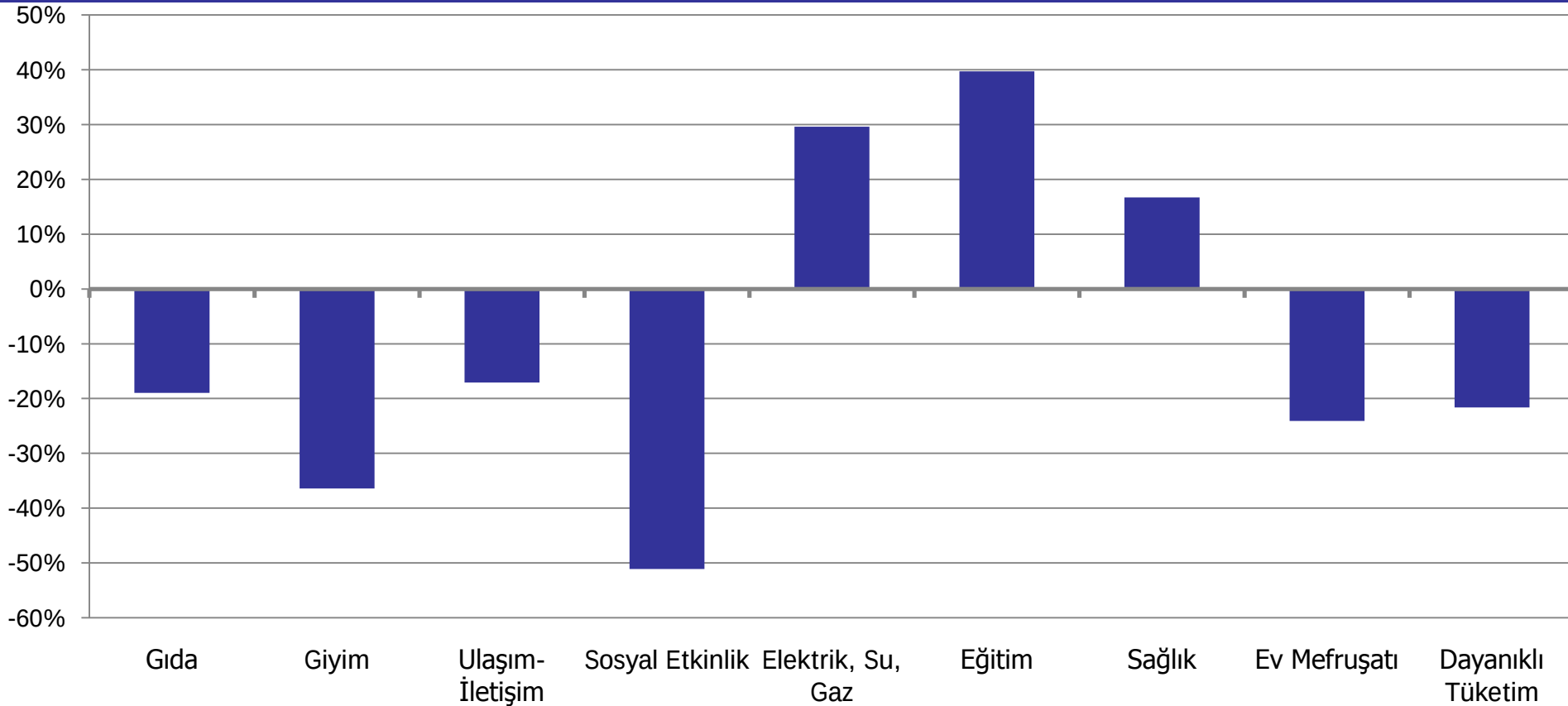
En düşük gelirliler krizden en fazla etkileniyor

Refah düzeyine göre gelirdeki değişim (%)

Eğitim, sağlık, elektrik gibi zorunlu harcamalar için gıdadan bile kesildi

Hanehalkı harcamalarının ürün gruplarına göre değişimi

2010 ve 2011 nasıl görünüyor ?

- Yakında 2009 büyüme öngörüsü revizyonumuzu açıklayacağız
- Hiçbir politika önlemi alınmadığı takdirde büyüme oranları;
 - 2010 yılı için büyüme oranını yüzde 3 ile 4,5 arasında bekliyoruz
 - Ancak, reformlar hayata geçirilmezse 2011 yılında büyüme oranı oldukça sınırlı (0 ile 1 arasında) olacaktır.
- İhracat talebinin artırılması, iç taleple ve iç kredi kanalına işlerlik kazandırılması gerekmektedir.
 - Pasif/aktif tavır arasındaki fark
- İşsizlik problemi birinci gündem maddesi olmaya devam edecektir.
 - İşgücü politikaları ve sosyal politikalar önceliklidir.

Ne yapmak lazım? (geçiş dönemi politikaları)

- Sosyal politikalarının artan önemi
 - Yaşam standardındaki kötüleşmenin toplumsal sorunlara sebebiyet vermesi engellenmeli
- Beceri dönüşümü politikaları
 - Mesleksizlik sorununun çözümü için genel becerilere odaklanan eğitimler önemlidir
- İhracat teşviklerinin artan önemi
 - Geleneksel pazarlarımızda pazar kayıplarının önüne geçilmeli, yeni pazarlara yönelik risk yönetim mekanizmaları geliştirilmelidir.
- İç talep desteklerinin artan önemi
- IMF kaynağının önemi

Ne yapmak lazım? (orta-vadeli çerçeve)

- G-20'nin etkin kullanımı
 - Yeni büyüme stratejisi
 - Yeni küresel düzende yerimizi iyi tanımlamamız gerekiyor. Peki nasıl?
 - Küresel dengesizlikler tartışmasının Türkiye için manası nedir?
- Bütçenin yapısal sorunlarına odaklanması
 - Kayıtdışılıkla mücadele
- İç talep desteklerinin ardından, çıkış stratejisinin de hayata geçirilmesi
- İkinci nesil reformlar!

Sonuçlar

- Geçmiş dönemlerdekinin aksine döviz kuru, faiz, borsa gibi göstergelerle izleyemediğimiz bir kriz yaşıyoruz
 - Bugün yaşanan yavaş ilerleyen ama derin yaralar açan bir kriz
- Toplumun en yoksulları bu krizden en fazla etkilenenleri oluşturuyor
 - Ne yapılsa neden yeterince görünür olmuyor?
 - Borsadan çıkış neden daha görünür oluyor?
- Yeni büyüme modeli/stratejisi nasıl olmalı?
 - İç tasarruflarda artış? Cari işlem açıklarının azalması?
 - AB'nin gelir düzeylerine yakınsama nasıl olacak?
 - IMF ve DB için yeni bir rol olacak mı?
- Geçiş dönemi nasıl tasarlanmalı?
 - Sosyal politikaların küresel koordinasyonunun artan önemi